

Міністерство освіти і науки України
Харківський національний педагогічний університет
імені Г.С. Сковороди
факультет історії і права

*кафедра цивільно-правових дисциплін і трудового права
імені професора О.І. Процевського*

*кафедра державно-правових дисциплін,
кримінального права і процесу*

Харківський національний економічний університет
імені Семена Кузнеця

кафедра правового регулювання економіки

Матеріали круглого столу
до Дня юриста

«Виклики правничої професії в умовах воєнного стану»

06 жовтня 2022 року

м. Харків

Виклики правничої професії в умовах воєнного стану : тези доповідей та наукових повідомлень учасників круглого столу присвяченого до Дня юриста (6 жовтня 2022 року) / уклад.: О.О. Коваленко, Т.Г. Головань, М.Д. Ждан ; за ред. О.О. Коваленко. – Харків: ХНПУ імені Г.С. Сковороди, 2022. – 158 с.

У збірнику розміщено тексти наукових доповідей та повідомлень, присвячених актуальним проблемам правничої професії в умовах воєнного стану.

Видання адресоване вченим, аспірантам, докторантам, викладачам закладів юридичної освіти, працівникам суду, адвокатури, органам юстиції, співробітникам Державної служби зайнятості України, практикуючим юристам, громадським діячам, профспілковим активістам, іншим особам, що цікавляться проблемами правничої професії в умовах воєнного стану.

Матеріали круглого столу оприлюднені у електронному вигляді на сервері відкритого електронного архіву (репозитарію) Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди EKhNPUiR (електронний архів): <http://dspace.hnpu.edu.ua/> та на сайті факультету історії і права: <http://www.hnpu-laws.in.ua/> у розділі «Наука».

Інформація про оргкомітет. Координацію проведення круглого столу здійснює кафедра цивільно-правових дисциплін і трудового права імені професора О.І. Процевського та кафедра державно-правових дисциплін, кримінального права і процесу – тел.: +38(057)700-35-16, e-mail: trudkonf.hnpu@gmail.com)

Коваленко Олена Олександрівна (в.о. завідувача кафедри цивільно-правових дисциплін і трудового права імені професора О.І. Процевського д-р юрид. наук, професор) +38(057)598-98-75;

Головань Тетяна Георгіївна (в.о. завідувача кафедри державно-правових дисциплін, кримінального права і процесу канд. юрид. наук, доцент) +38(067)681-93-90;

Ждан Микола Дмитрович (канд. юрид. наук, доцент) +38(063)948-05-19.

Оргкомітет круглого столу не завжди поділяє думку учасників. У збірнику максимально точно збережена орфографія і пунктуація, які були запропоновані учасниками. Повну відповідальність за достовірну інформацію несуть учасники та їх наукові керівники.

Всі права захищені. При будь-якому використанні матеріалів круглого столу посилання на джерела є обов'язковим.

Затверджено редакційно-видавничою радою
Харківського національного педагогічного
університету імені Г. С. Сковороди
протокол №10 від 19 жовтня 2022 р.

© Харківський національний педагогічний
університет імені Г.С. Сковороди, 2022

Гелашвілі А.Г. НЕРУХОМЕ МАЙНО ЯК ГАРАНТІЯ ПРАВА НА ДОСТАТНІЙ РІВЕНЬ ЖИТТЯ ПРИ УКЛАДАННІ ДОГОВОРУ ПРО ПРИПИНЕННЯ ПРАВА НА АЛІМЕНТИ ДЛЯ ДИТИНИ У ЗВ'ЯЗКУ З ПЕРЕДАЧЕЮ ПРАВА ВЛАСНОСТІ НА НЕРУХОМЕ МАЙНО	89
Фатєєв Я.В. ДИНАМІКА ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ЗМІН ІСТОТНИХ УМОВ ПРАЦІ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ	91
Журавльов М.С. ОКРЕМІ ПИТАННЯ ВИЗНАЧЕННЯ БОЙОВОЇ ОБСТАНОВКИ ЯК КВАЛІФІКУЮЧОЇ ОЗНАКИ ВІЙСЬКОВИХ ЗЛОЧИНІВ	93
Кузнецова К.І. ЗДІЙСНЕННЯ ПРАВОСУДДЯ. ДІДЖИТАЛІЗАЦІЯ СУДУ	96
Лиманський П.П. ОКРЕМІ ПИТАННЯ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ОПЛАТИ ПРАЦІ НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ	99
Герасименко Г.О. ОХОРОНА ПРАВА НА МАТЕРИНСТВО ТА БАТЬКІВСТВО ЯК ФАКТОР ПОДОЛАННЯ ДЕМОГРАФІЧНОЇ КРИЗИ	102
Жиленко Х.О. ПРОБЛЕМИ ВИЗНАЧЕННЯ ЧЛЕНСТВА В СІМ'Ї У СФЕРІ ПРИВАТНОГО ТА ПУБЛІЧНОГО ПРАВА	104
Коренцов О.І. ДЕЯКІ ПРОБЛЕМИ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВИХ ВІДНОСИН В УМОВАХ ДІЇ ВОЄННОГО СТАНУ	107
Панаско Ю.І. ПРАЦЯ ЯК ФАКТОР РОЗВИТКУ ЛЮДСЬКОЇ ЦИВІЛІЗАЦІЇ: РЕАЛІЇ ВОЄННОГО РЕЖИМУ ТА ПІСЛЯВОЄННІ ПЕРСПЕКТИВИ	110
Сапітон Д.В. ПРИЗУПИНЕННЯ ДІЇ ТРУДОВОГО ДОГОВОРУ	113
Ференець О.Є. СУД ПРИСЯЖНИХ У ЗДІЙСНЕННІ ПРАВОСУДДЯ ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ ТА НЕОБХІДНІСТЬ ПРОВЕДЕННЯ РЕФОРМ СУДУ ПРИСЯЖНИХ В УКРАЇНІ	116
Шапірко В.Г. ГЕНДЕРНО-ПРАВОВА ЕКСПЕРТИЗА ЯК ІНСТРУМЕНТ ДОСЯГНЕННЯ ЦІЛЕЙ ГЕНДЕРНОЇ РІВНОСТІ	117
Варук В.В. ПРОБЛЕМИ ТА ГОТОВНІСТЬ ДО РЕФОРМУВАННЯ КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВОЇ СИСТЕМИ	120
Донченко К.Р. ДОВЕДЕННЯ ДО САМОГУБСТВА: ОСОБЛИВОСТІ КВАЛІФІКАЦІЇ	122
Андрєєва Ю.С. ОКРЕМІ ПИТАННЯ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ РОБОЧОГО ЧАСУ У ФЕРМЕРСЬКИХ ГОСПОДАРСТВАХ	126

Варук Валентина Віталіївна,
студентка 6-го курсу факультету історії і права
Харківського національного педагогічного університету
імені Г.С. Сковороди
e-mail: varuk@karazin.ua
Науковий керівник: к.ю.н., доцент **Т.А. Павленко**

ПРОБЛЕМИ ТА ГОТОВНІСТЬ ДО РЕФОРМУВАННЯ КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВОЇ СИСТЕМИ

Сьогодні спостерігається збільшене прагнення українців до європейської інтеграції, тому важливий рух до реформування кримінально-правової системи нашої України йде по курсу стрімкого розповсюдження географічно та політично. Удосконалення чинного законодавства, імплементація норм міжнародного права у вітчизняне кримінальне право є необхідністю, пов'язаною з виконанням Україною зобов'язань за міжнародними правами та двосторонніми договорами. Стрімка трансформація суспільних відносин, спричинена жорсткою сьогодишньою ситуацією, та поява у зв'язку з цим нових загроз призвели до змін у законодавстві: це стосується включення нових статей, спрямованих на врегулювання питань відповідальності за порушення особливого правового режиму в умовах війни, а також поширення інформації, яка може спричинити паніку серед населення. Враховуючи унікальність такого роду інновацій, їх аналіз є надзвичайно важливим з точки зору подальшого врахування досвіду, отриманого в подібних ситуаціях.

Системи кримінального правосуддя в усьому світі стикаються з багатьма проблемами, тому інтегровані та скоординовані підходи необхідні для їх ефективного вирішення. Проблеми включають постійний високий рівень злочинності та насильства, необхідність реагувати на нові форми злочинності, а також посилення відповіді на злочинну поведінку, яка вже давно пронизала суспільства, наприклад включаючи корупцію та насильство щодо жінок і дітей. У 2022 році правоохоронні органи в Україні повідомляють, що криміногенна ситуація у воєнний час в Україні покращилася: зареєстровано 65 тис. кримінальних правопорушень, що на 16% менше, ніж за аналогічний період мирного часу [3]. Ці показники викликають обґрунтовані сумніви, оскільки реальна ситуація з вчиненням кримінальних правопорушень у нашій країні дійсно погіршується, а не покращується згідно за даними різних рейтингів. Так, за рейтингами глобального індексу організованої злочинності Україна посіла 34 місце із 193 країн - експерти оцінили її як країну з високим рівнем злочинності та низькою здатністю влади їй протистояти [4].

Багато систем кримінального правосуддя в усьому світі переобтяжені великою кількістю справ і страждають від недостатніх фінансових і людських ресурсів. Це призводить до різних збоїв у роботі системи правосуддя, включаючи високий рівень безкарності, затримки у відправленні правосуддя, надмірне використання досудового ув'язнення, недостатнє використання альтернативних варіантів покарання, переповнені в'язниці, які не можуть виконувати свою

реабілітаційну функцію, і високі показники повторного вчинення злочину. Системи кримінального правосуддя часто страждають від розрізненості та відсутності інтеграції різних компонентів ланцюга кримінального правосуддя, а також від відсутності координації та співпраці з іншими секторами, необхідними для забезпечення інтеграції реагування на злочинність і насильство, такими як охорона здоров'я, освіта та соціальне забезпечення. Нині особлива увага приділяється вдосконаленню законодавства, яке безпосередньо спрямоване на протидію та запобігання криміногенних ситуацій. Елементи реформ відбуваються як «зверху-вниз» - судові чи адміністративні, так і «знизу-вгору» - керовані некомерційними організаціями, громадськими групами. Фахівці з вирішення спорів мають певні навички та мислення, які можуть сприяти реформі кримінального правосуддя [2].

У роботі розглядаються пункти, у яких реформи можуть просуватися та підтримуватися професіоналами з вирішення спорів: угоди про визнання винуватості, суди для вирішення проблем та відновне правосуддя. У більшій мірі у порівнянні з минулим суди не є домінуючим процесом вирішення кримінальних, цивільних справ. У системі кримінального правосуддя угоди про визнання винуватості, які існували з колоніальних часів, почали активно використовуватися з середини 20-го століття і зараз вони використовуються майже щодня майже у кожному кримінальному суді на земному шарі. Сьогодні ця угода - це система кримінального правосуддя, а не доповнення до неї; яка має багато недоліків і серйозної критики, як і сама кримінально-правова система.

Одним із перших кроків з вирішення спорів - це кращі дані та інформація про ці угоди. Відсутність прозорості також впливає на здійснення будь-яких реформ. Без даних, які показують, що насправді відбувається під час угод про визнання винуватості: як надаються пропозиції та які протидії; терміни та повідомлення пропозицій; хто і за що отримує пропозиції і тому подібне. Незважаючи на поширеність, насправді населення напрочуд мало знає про те, як ці угоди працюють на практиці. Не відомо як часто прокурори погрожують пред'явити звинувачення або посилити, якщо підсудний не прийме угоду - хоча відомо, що таке трапляється. Збір кращих даних щодо угод, безумовно, допоміг би визначити, яка реформа може бути корисною для вирішення проблем несправедливості, упередженості та масового ув'язнення.

Проблемою, пов'язаною з угодою, також є відсутність підготовки до переговорів. Сьогодні відмічається майже повна відсутність навчання у практикуючих. Більшість юристів, які регулярно ведуть переговори щодо результатів судових справ, мало або зовсім не навчалися веденню переговорів. Переговори про визнання вини складні, багатосторонні та серйозні; звичайно, існують відмінності між переговорами про визнання вини та корпоративними контрактами, але існують також відмінності між переговорами щодо корпоративних контрактів і справами про розлучення. Завдання насправді полягає в інституціоналізації цього навчання. Прокурори та адвокати регулярно відвідують програми безперервної юридичної освіти з навичок судочинства, захисту у справах про вбивства, але ця підготовка не часто передбачає укладання угод про визнання вини.

Спільнота з вирішення суперечок відіграє важливу роль у дослідженні того, як використовуються процеси та інститути, наприклад угоди про визнання винуватості, суди для вирішення проблем і відновне правосуддя, а також у

дослідженні того, як їх можна зробити ефективнішими. Кілька десятиліть тому багато професіоналів стали учасниками того, що тоді було відомо як рух за «альтернативне» вирішення суперечок, з надією, що медіація може допомогти покращити світ. Такий же ідеалізм потрібен і нашій кримінально-правовій системі. Суди, які вирішують проблеми, мають вузькі критерії прийнятності, вимагають визнання винуватості як частину процесу кваліфікації до суду (застосування тиску і спонукання деяких невинних визнати себе). Кваліфікація злочину завжди пов'язана з вибором і застосуванням норми кримінального права. Призначаючи покарання за кваліфіковані й особливо кваліфіковані склади злочинів, суд ураховує всі інші обставини, крім тих, які є ознаками такого складу. Наприклад, якщо крадіжка в умовах воєнного стану за цією ознакою вже кваліфікована за ч. 4 ст. 185 КК України, то вчинення злочину в умовах воєнного стану – вдруге не враховується як обтяжуюча обставина, бо воно вже враховано при кваліфікації [1]. У результаті кваліфікації встановлюється відповідність між ознаками діяння, ознаками конкретного злочину. Вказуючи на специфіку значення факультативних ознак об'єктивної сторони злочину – вони є значимими: це прямо передбачена нормами кримінального права необхідна ознака складу злочину; а також обтяжуюча частина статті Особливої частини кодексу як обставина, що обтяжує злочин; відомо, що склад злочину складається із сукупності необхідних і достатніх ознак, щоб впізнати особу як таку, що вчинила злочин. Тому той факт, що в диспозиції статті прямо вказано спосіб вчинення злочину, свідчить про те, що він є необхідною ознакою складу злочину.

Наша нація вкладає величезні ресурси в нашу систему правосуддя, починаючи від витрат на поліцію і закінчуючи судами, адвокатами та в'язницями. Система витрачає більше на ув'язнення громадян, ніж на їх освіту. З огляду на такі державні витрати та серйозні наслідки для громад, можна було б використовувати більше ідеалу. Громадам могли б бути корисні люди, які думають, як би банально (чи неможливо) це не звучало, що можна зробити світ кращим. Окрім галузевого законодавства, сьогодні потрібний кардинальний перегляд стратегії, що потребує кримінологічного аналізу з подальшою реалізацією комплексу заходів, які мають бути розроблені на його основі. Політична воля не повинна обмежуватися внесенням змін до законодавства. Причому такі зміни мають бути результатом цілеспрямованого кримінологічного аналізу з відповідним кримінологічним (а не спонтанними діями) прогнозом розвитку ситуації за відсутності чи, навпаки, наявності відповідних норм у законі.

Список використаних джерел

1. Кримінальний кодекс України: Закон України від 19.08.2022 р. №2341-III. Відомості Верховної Ради України. 2001. № 25-26. Ст.131. Дата оновлення: 19.08.2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text>.
2. Степанова Г.М., Григорчук Н.П. Сучасна характеристика інституту медіації. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2022. №1. С. 292-295. URL: http://www.lsej.org.ua/1_2022/73.pdf.
3. Про зареєстровані кримінальні правопорушення та результати їх досудового розслідування: Офіс генерального прокурора. URL: <https://gp.gov.ua/ua/posts/pro-zareyestrovani-kriminalni-pravoporushennya-ta-rezultati-yih-dosudovogo-rozsliduvannya-2>.

УДК 343.3

Донченко Катерина Романівна,
здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти другого року навчання
ОНП Право,
факультету Історії і права
Харківського національного педагогічного університету
імені Г.С. Сковороди
donchenkoekaterina5@gmail.com
Науковий керівник: к.ю.н., доцент *Т.А. Павленко*

ДОВЕДЕННЯ ДО САМОГУБСТВА: ОСОБЛИВОСТІ КВАЛІФІКАЦІЇ

За даними Всесвітньої організації охорони здоров'я у 2019 році внаслідок самогубств пішло з життя більше 700 тисяч людей [9]. В Україні за даними Державної служби статистики України у 2020 році самогубство стало причиною смерті 6103 людей [10].

Як зазначає О.А. Гусак, у випадку доведення до самогубства винний не позбавляє потерпілого права вибору щодо розпорядження своїм життям, як при вбивстві [2, С. 173]. Безпосередньо винний не позбавляє життя потерпілого, проте він впливає на потерпілого і доводить своїми певними діями до того, що останній сам позбавляє себе життя.

Станом на вересень 2022 року у період з 01.01.2022 в Єдиному державному реєстрі судових рішень є лише три вирoki суду, в яких особу визнано винною у вчиненні кримінального правопорушення, передбаченого ст. 120 КК України (справи: №305/243/18; №694/562/20; №539/5313/2), що свідчить про проблематику кваліфікації. Для визначення особливостей кваліфікації даного кримінального правопорушення необхідним є встановлення відповідності всіх ознак складу кримінального правопорушення ознакам, які передбачені ст. 120 КК України.

Стаття 3 Конституції України визнає людину, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканість і безпеку найвищою соціальною цінністю [3]. Родовим об'єктом є суспільні відносини, пов'язані із забезпеченням конституційного права на життя та здоров'я людини.

Проаналізувавши ст. 120 КК України бачимо, що діяння (у формі дії або бездіяльності) передбачає: 1) доведення до самогубства або до замаху на самогубство; 2) схиляння до самогубства; 3) інші дії. У формі бездіяльності – ненадання їжі, ліків, води. Важливим є спосіб скоєння кримінального правопорушення шляхом: жорстокого поводження, шантажу, систематичного приниження людської гідності або систематичного протиправного примусу до дій, що суперечать її волі (стосується виключно доведення до самогубства або до замаху на самогубства) [6].

Особливості кваліфікації ускладнюються таким видом суспільно небезпечного діяння як схиляння до самогубства. В. Д. Чабанюк зазначає, що схилянню до самогубства є будь-які умисні ненасильницькі дії, спрямовані на збудження в іншій особи бажання вчинити самогубство (пропозицію, умовляння,